

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра англійської мови

**ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

МАТЕРІАЛИ

**ІІІ-го науково-методичного семінару
(Київ, 27 березня 2015 року)**

Київ – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра англійської мови

**ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

МАТЕРІАЛИ
ІII-го науково-методичного семінару
(Київ, 27 березня 2015 року)

Київ – 2015

ЗМІСТ

Кнодель Л. В. ІДЕАЛ ПЕДАГОГА В СУЧASNІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ	7
Ольшанський Д. В. ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ У КОНТЕКСТІ ЇХНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	14
Скуратівська Г. С. ЛІНГВІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЕМНОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДІЛОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПЛКУВАННЯ	21
Чернігівська Н. С. НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК СКЛАДОВА ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ БАГАТОПРОФІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	29
Солдатова Л. П. ОПТИМАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ «МОВИ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ» ПРИ НАВЧАННІ «МОВИ ВТОРИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ» У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	36
Громова Н. С. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	42
Поліщук Н. П. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТЕКСТУАЛЬНОЇ ЛІНГВІСТИКИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	50
Сергєєва О. П. ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК КЛЮЧ ДО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ У ЧАС ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН	55

Отже, у процесі підготовки ділових документів необхідно враховувати як лінгвістичні основи загального плану, до яких належать поняття мови і мовлення, тексту та його типологічних різновидів - функціонально-смислові типи мовлення, поняття функціональних стилів, мовленнєвих жанрів, явищ транспозиції та інтерференції, так і специфічні поняття й ознаки, що характеризують особливості ділових документів як жанрів офіційно-ділового стилю мовлення, спільні для кількох документів або властиві окремим документам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. - К.: Рад. Школа, 1986. - 168 с.
2. Шайкевич А.Я. Введение в лингвистику: Учеб. Пособие. - М.: Изд. Рос. открытый ун-т, 1995. - 304 с.
3. Comfort J., Rovell R. Business Reports in English. - Cambridge: Cambridge University Press, 1994. - 81 p.
4. Trace J. Style and Strategy of the Business Letter. - Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc., 1985. - 176 p.

*Чернігівська Н. С.
кандидат педагогічних
наук, доцент, доцент
кафедри англійської мови
Гуманітарного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК СКЛАДОВА ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ БАГАТОПРОФІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Стрімке розгортання інтеграційних процесів, що є характерними для сучасного розвитку українського суспільства зобов'язує дотримуватися загальноєвропейських рекомендацій та вимог із мовної освіти. Особливо звертається увага не стільки на опанування іноземною мовою філологами

різних напрямків професійної освіти, оскільки це є їх безпосередня основа їх професійної підготовки, скільки на озброєння молодого спеціаліста немовної спеціальності знаннями іноземної мови. Розвиток нашої держави вимагає підготовки фахівців європейського рівня [2]. У зв'язку із цим перед суспільством постає невідкладне завдання – навчити громадян налагоджувати ділові, партнерські, дружні й культурні взаємини зі світовою спільнотою, що неможливо без належного володіння іншомовною компетентністю. Успішне його виконання залежить від як високого професіоналізму вчителя іноземної мови, який закладає підвалини для комунікативного й полікультурного розвитку особистості, так і від грамотно спланованого змісту навчання іноземної мови як складової всього змісту професійної підготовки фахівця в умовах багато профільного університету [5].

Формування високоорганізованого й конкурентоспроможного фахівця є одним із напрямів державної освітньої політики. На цьому наголошено в таких нормативних документах, як закони України «Про освіту» і «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», державна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)». Згідно із цим, акмеологія професійного розвитку особистості безпосередньо ґрунтуються на засадах самоорганізації, фахової та іншомовної компетентності. Якщо мета навчання іноземним мовам є багатоаспектним явищем, то і зміст має бути багатокомпонентним. Сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають його як категорію, що постійно розвивається, в якій відображається як предметний аспект (різноманітні знання, що застосовуються у процес опанування навчальним предметом), так і процесуальний (безпосередньо навички та вміння використовувати отримані знання з метою здійснення усної чи письмової комунікації). Зазначені компоненти (знання, вміння та навички) найчастіше зустрічаються у різних авторів. Водночас в теорії навчання іноземним мовам дотепер немає єдиної точки зору на проблему компонентного складу змісту навчання іноземним мовам.

Окреслені напрямки та підходи до формування іншомовної компетенції студента непрофільних спеціальностей дозволили нам сформулювати мету нашої статті, вона полягає у визначенні основних та інваріантних складових змісту навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. Відповідно до мети, ми формулюємо такі завдання: проаналізувати дослідження педагогічного, психологічного та методичного змісту сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, визначити основні підходи до наповнення змісту навчання іноземних мов, сформулювати основні положення змісту навчання студентів іноземних немовних спеціальностей.

Аналізуючи пропоновані у педагогічній та дидактичні літаратури підходи до змісту навчання іноземним мовам, можемо визначити загальнopedагогічний підхід, що є основою і для нашого дослідження. Найбільш розповсюджена серед методистів (І.Л. Бім, Є.І. Пассов та ін.) точка зору на зміст навчання іноземним мовам базується на загальнopedагогічному підході до цієї категорії, що передбачає у своєму складі знання про світ, досвід різних способів діяльності, творчої діяльності та емоційного ставлення до об'єктів дійсності, що набувається в процесі навчання [4]. Таким чином, крім знань, умінь та вмінь, до змісту навчання іноземним мовам включають почуття, емоції, а також психічні процеси, що відбуваються у свідомості студентів в процесі навчання іншої лінгвокультури. В основу виділення сфер спілкування як міжкомунікативних мовних утворень, приймається у лінгводидактиці інтегрія буття. Такі науковці, як М.М. Вятотнєв, Є.Ф. Тарасов, І.І. Халеєва, відзначаючи макросфери спілкування (виробничу, побутових стосунків, культурологічного спілкування, суспільно-політичної діяльності) зазначають, що кожна сфера спілкування невід'ємна від умов, в яких відбувається, тобто від ситуації та екстралінгвістичного контексту. Передати особливості сфер спілкування можна за допомогою мовних засобів навчання (слів, граматичних звичок), що утворюють мовні знання. В свою чергу складовими мовної компетенції студенти опановують завдяки текстам, які є зв'язною постідовністю усних та письмових висловлювань, утворюваних в певній сфері спілкування. Таким чином, опанування студентами іншомовним мовленням відбуватись на основі загальноприйнятих сфер спілкування. Обґрунтування такого підходу до викладання іноезмної мови студентам нефілологічних спеціальностей, однак, не відкидає необхідності введення у навчальний процес вивчення іноземної мови тем сuto професійного спрямування. Це питання є також багатогранним і потребує подальшого вивчення.

Визначення сфер спілкування спрямовує наукові пошуки на процесуальний аспект змісту навчання іноземним мовам. Сформульована мета щодо вивчення іноземної мови базується на формуванні іншомовної компетенції, яка містить мовну та мовленнєву компетенції. Перш за все процесуальний аспект змісту навчання іноземними мовам містить мовленнєві вміння та вміння: навички говоріння – використання лексики, граматики, навички аудіювання – фонетичні навички (вимова), навички техніки письма, читання. Мовленнєві навички, власне мовленнєві операції, що відрізняються такими параметрами, як несвідомість, повна автоматичність, відповідність нормам мови, нормальній темп (швидкість) виконання, стійкість [3]. Сформувати мовленнєві навички – означає забезпечити студента можливістю

правильно будувати власні письмові та усні іншомовні висловлювання і розуміти висловлювання інших людей, в тому числі і носіїв мови. Студент повинен розрізняти і відтворювати фонеми та іntonеми мови, що вивчається, сприймати і з'єднувати послідовність незнайомих звуків, розділяти потік звуків на значущі структурні одиниці, що складаються із фонологічних елементів, розуміти і володіти процесами звукового сприйняття мови, що вивчається; мати навички розпізнавання і коректного соціокультурного використання у власному мовленні країнознавчих лексичних одиниць, перекладати їх рідною мовою та з рідної – іноземною, тощо. Ці вміння розрізняються за видами мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, письмо та читання.

В умовах багатопрофільного університету навчання іноземної мови є складовою змісту професійної підготовки спеціалістів різних напрямків і галузей освіти. Зміст підготовки студентів немовних спеціальностей – майбутніх фахівців різних напрямків підготовки (реклами і зв'язків з громадськістю, журналістика, філософія, фінанси і кредит, правознавство, фізичне виховання та ін.) в багатопрофільному університеті базується на основних завданнях педагогіки вищої школи, а саме: «розроблення педагогічних основ професійного становлення майбутнього фахівця в умовах багаторівневої вищої освіти; інтеграція навчальних курсів, поєднання індивідуальних, групових і колективних форм навчальної діяльності; диференційований підхід у навчанні як засіб професійного та особистісного розвитку студентів; організація самостійної роботи студентів вищого навчального закладу в умовах нової парадигми вищої освіти; формування пізнавальних інтересів студентів у процесі професійної підготовки тощо» [7].

Зміст підготовки майбутніх фахівців регулюється державним стандартом освіти, який складають: державний стандарт, що визначає напрями спеціальності, освіти і професійної підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до класифікатора галузей освіти, напрямів підготовки і спеціальностей; галузевий стандарт, що формується з урахуванням державного компонента, включає освітньо-кваліфікаційну характеристику й освітньо-професійну програму; стандарт навчального закладу, що запроваджується з метою забезпечення відповідності рівня освіти і професійної підготовки фахівця вимогам суспільного поділу праці й мобільності системи підготовки фахівців для задоволення вимог ринку праці.

Базовий навчальний план вищих навчальних закладів визначає структуру та зміст професійної освіти через інваріантну і варіативну складові, які встановлюють співвідношення годин та змісту між циклами навчальних

предметів, гранично допустиме навчальне навантаження на студентів та семестрову кількість навчальних годин. Дисципліни «Іноземна мова» та «Іноземна мова (поглиблene вивчення)» є складовою як нормативної, так і ініціативної частини циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки. На практичні заняття відведено 20 год. практичних занять і 8 год. лекційних для студентів першого курсу, та 28 год. практичних занять для студентів другого і третього курсу, що складає 2 години на тиждень. Така організація навчання вимагає від викладачів глибокого аналізу пропонованого студентам матеріалу, продумування підходів до організації не лише лекційних та семінарських занять, а самостійної роботи студентів та перевірки її результативності та ефективності.

Сучасна європейська система трансферу кредитів зумовлює певні особливості формування змісту навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей в умовах системи ECTS. В умовах суб'єкт - суб'єктної організації діяльності викладача і студента питанню максимального збереження національних педагогічних надбань під час упровадження єдиної трансферної системи накопичення і зарахування кредитів (ECTS) приділяється велика увага. Цю проблему науковці розглядають під різними кутами зору: основні напрями модернізації структури вищої освіти України (В. Г. Кремень, В. О. Огнєв'юк); пріоритетні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України (М. Ф. Дмитриченко, М. З. Згурівський); адаптація вищої освіти України до вимог Болонського процесу (В. Д. Данчук, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська); інтегративно-модульна педагогічна система професіональної освіти і запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищій освіті України (Я. Я. Болюбаш, В. В. Грубіянко та інші); модульно-рейтингова система навчання (Л. І. Сікорський); структура спеціальностей та освітніх рівнів у вищій освіті, методи контролю та оцінювання рівня знань (Л. Є. Булах); освітні дипломи та кваліфікації; рейтингова система оцінювання знань студентів (Н. Г. Ничкало) та інші.

Європейська система трансферу кредитів базується на інформації про навчальні програми та досягнення студентів; взаємні угоди між освітнім закладом та студентом; оцінюванні обсягу роботи, що виконується студентом. Кредит ECTS є числовим еквівалентом оцінки (від 1 до 60), призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати навчальне навантаження студента, що вимагається для його завершення і має уніфіковану шкалу оцінювання. Величиною повного навчального навантаження (аудиторна, самостійна робота, консультації, екзамени тощо) під час підготовки майбутнього фахівця є кредит

– важливий показник якості засвоєння дисципліни, один з критеріїв порівняння якості вищої освіти у різних навчальних закладах, який забезпечує студентам право вільного вибору навчальних дисциплін відповідно до структурно-логічних схем з метою вчасного і якісного їхнього засвоєння. Модуль (від лат. *modulus* – міра) – це логічно завершена, системно впорядкована самостійна частина теоретичних знань і практичних вмінь з певної навчальної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей суб'єктів навчання і визначенім оптимальним часом на організацію їхнього засвоєння [1]. Кількість навчальних кредитів, що відводиться на вивчення дисципліни, чітко вказана у навчальному плані, розробленому на кожний курс із урахуванням специфіки підготовки майбутнього фахівця. Таким чином, модульний принцип організації дає змогу структурувати блоками, організувати дискретно-неперервне вивчення навчального матеріалу з повним управлінським циклом. Наприклад, розроблена згідно з навчальним планом робоча навчальна програма з іноземної мови розподілена за кредитно-модульною технологією, передбачає використання прийомів і методів актуалізації опорних знань та активізації пізнавальної діяльності, повторення головних знань із попередніх модулів, засвоєння нових знань, визначення психолого-педагогічних основ формування навичок мовленнєвої діяльності (читання, письмо, говоріння, аудіювання) та творчих вмінь, використання розвивальних можливостей матеріалу всього модуля і окремих його частин, системи завдань для самостійної роботи, зворотної інформації, різних видів форм і методів пояснення навчального матеріалу для вивчення іноземної мови. Крім того, такий підхід до організації модульного навчання та уніфікованість шкали оцінювання досягнень студентів дозволяє прозоро і поступово слідкувати за результатами навчання студентів шляхом використання електронного журналу. Можливість прослідувати чітку і зрозумілу організацію накопичення балів за всі види роботи, що виконують студенти протягом семестру, переконливо демонструє переваги систематичного відвідування та виконання пропонованих завдань, стабільного виконання домашнього завдання тощо. Можливість студентів накопичувати бали за відвідування лекційних та семінарських занять, відповіді на практичних заняттях, виконання додаткових завдань, контрольних робіт, ІНДЗ, успішне виконання контрольних робіт тощо вмотивовує студентів до систематичної продуманої самостійної роботи, що базується на самоорганізації, самоаналізі, самоконтролі та рефлексії.

Зазначені вище особливості навчального плану, системи оцінювання зумовлюють неохідність ретельного відбіру змісту навчання іноземним мовам. Зміст навчання іноземним мовам є змінним в залежності від специфіки

занурюванню підготовки студентів ВНЗ. Формування мовної компетенції студентів немовних спеціальностей буде варіативним лише на лексичному рівні. Граматичні та фонетичні навички оволодіння іноземною мовою застосують на продуктивні та рецептивні [6]. В період професійного становлення студентів іноземна мова повинна стати стійким засобом задоволення пізнавальних інтересів. В самому змісті навчання необхідно застосувати механізми, що розкривають можливість практичного застосування іноземної мови. Так, наприклад, крім відокремленої тематики професійного спрямуваності бажано використовувати тексти, спрямовані на ознайомлення з особливостями перепідготовки та прийняття на роботу в країні, мова якої застосується («Співбесіда для працевлаштування», «Лист-резюме» «Офіційна переписка», тощо). Необхідно враховувати принципи необхідності і достатності змісту навчання іноземній мові для реалізації цілей навчання та доступності змісту в цілому і його частин зокрема. Забезпечуючи виконання першого принципу, варто враховувати реальні можливості студентів для засвоєння відібраного матеріалу. З огляду на це в методиці існує поняття «мінімуму мовного, країнознавчого та мовленнєвого матеріалу». Необхідність мінімізації змісту навчання обумовлена тим, що формування здатності до межкультурної комунікації потребує багато часу, тому перевищення мінімально припустимого мінімуму без врахування відведеного часу (2 год. на тиждень) може спричинити втрату цікавості з боку студентів до вивчення мови. Важливим показником оволодіння мовою є її відповідність загальноприйнятим нормам, зокрема TOEFL, де запропоновано критерії та показники оцінювання мовленнєвої компетенції студентів [8]. Відповідність мовним нормам розкриває перед студентом можливість мобільності як у навчанні, так і в працевлаштуванні.

Фактичний матеріал наукового теоретичного та практичного спрямування, запропонований в статті, дозволяє зробити певні висновки. Проаналізувавши дослідження педагогічного, психологічного та методичного змісту сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, нами визначено принципи відбору змісту навчання іноземних мов, сформульовано основні положення змісту навчання студентів іноземних мов немовних спеціальностей: має містити мовний, мовленнєвий, країнознавчий та професійний аспекти і бути виваженим та мінімізованим згідно до навчального плану, робочої навчальної програми, відповідати вимогам сьогодення. Подальшого розвитку потребує питання змісту навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей у контексті виявлення мінімізованого професійного змісту за напрямками підготовки, що провадить ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк О. М. Педагогіка вищої школи України. Історія. Теорія: підруч. / О. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики. – М.: Смысл, 1999. – 287 с.
4. Лернер И. Я. Состав содержания общего образования и его системообразующие факторы // Теоретические основы процесса обучения / Под ред. В.В.Краевского, И.Я.Лернера. — М.: Педагогика, 1989. – 267 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року Указ Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
6. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови). – К.: ІЗМН, 1996. – 312 с.
7. Тимошенко І. І. Формування системи навчання впродовж життя–стратегічний напрямок модернізації освіти / І. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко // Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу: матер. першої Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 2004. – С. 18 – 22.
8. Kathleen M. Mahnke and Carolyn B. Duffy. TOEFL Preparation Course. – Oxford: Heinemann, 1996. – 600 p.

Солдатова Л. П.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ОПТИМАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ «МОВИ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ» ПРИ НАВЧАННІ «МОВИ ВТОРИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ» У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

I. Роль комунікації

Економічні, політичні, науково-культурні та соціальні потреби викликали і викликають необхідність інтернаціоналізації соціумів з різними